

Vlado Nartnik
Ljubljana

UDK 821.163.6-1.09
Prešeren F.:929 Trubar P.:133.5

PETROV STOL POMLAD IZGANE

Leta 1557 je Primož Trubar zapisal, da se pomlad začne s praznikom Petrovega stola, kar je v skladu z julijanskim koledarjem. Na navedeni praznik leta 1834 pa je tudi France Prešeren objavil *Sonetni venec* s tridelnim akrostihom PRIMICOVI JULJI P, ki je s številom svojih črk ustrezal srednjemu stolpcu $9 + 5 + 1$ magičnega kvadrata reda 3×3 . Ker je enak seštevek 15 možen na osem načinov, se kvadrat lahko nanaša tudi na Trubarjevo rojstno leto 1508.

Primož Trubar, julijanski koledar, France Prešeren, *Sonetni venec*, akrostih, magični kvadrat, Albrecht Dürer

In 1557 Primož Trubar wrote that the Spring started with the feast of the Chair of Peter according to the Julian calendar. On this very feast day in 1834 France Prešeren published his *Crown of Sonnets* with the tripartite acrostic PRIMICOVI JULJI P counting 15 letters and corresponding to the middle column $9 + 5 + 1$ of a 3-order magic square. As there are just 8 ways in which the same sum 15 can be made, the acrostic may also refer on Trubar's year of birth 1508.

Primož Trubar, Julian calendar, France Prešeren, *Crown of Sonnets*, acrostic, magic square, Albrecht Dürer

Čas sestavljajo krajši in daljši ciklusi (Tolstoj 1997: 17). Daljši ko so, bolj slovesno se obhajajo (Strachan 1985: 45). Ko je od rojstnega leta Primoža Trubarja minilo okroglih 500 let, je cikel teh let spodbudil celo vrsto simpozijev v Trubarjevem letu 2008. Pri samem Trubarju je na podlagi Marsovega leta 1456, deljivega s številom 7 brez ostanka (Pečjak 1901: 90), spet opaznih več Merkurjevih let. Potem ko se je že rodil v Merkurjevem letu 1508, je pri 42 letih izdal *Katekizem* in *Abecedarij*, pri 49 letih prevod *Tega pervega dela tega novega testameta* in pri 56 letih *Cerkovno ordningo* (Kos 1998: 33, 34). Prevodu *Tega pervega dela tega novega testameta* pa je dodal še *Ta slovenski koledar z naslednjimi Rimami* (Trubar 1948: 80):

Na večer erdeče nebo
Pomeni: vreme bo lepo.
Sveti Klemen zimo daje,
Petrov stol pomlad izgane,

Sveti Urban – ta letuje,
 Sveti Jernej jesenuje.
 Po Luciji, Pepelnici,
 Po Binkoštih, Malih križih
 Vselej na to prvo sredo
 Vsake kvatre semkaj gredo.

Naključje je hotelo, da se je veliko pozneje v Merkurjevem letu 1816 rodila tudi deklica, ki je bila v pričakovanju polnoletnosti deležna akrostiha *Sonetnega venca* s trikratnim magistralom izpod peresa pesnika Franceta Prešerna:

Poet tvoj nov Slovencam venec vije,
 Ran mojih bo spomin in tvoje hvale,
 Iz serca svoje so kali pognale
 Mokrocveteče rožce poezije.

Iz krajov niso, ki v njih sonce sije;
 Cel čas so blagih sapic pogrešvale,
 Obdajale so vterjene jih skale,
 Viharjov jeznih merzle domačije.

Izdihljaji, solze so jih redile,
 Jim moč so dale rasti neveselo,
 Ur temnih so zatirale jih sile.

Lej torej je blede njih cvetje velo!
 Jim iz oči ti pošlji žarke mile
 In gnale bodo nov cvet bolj veselo.

Sonetni venec pa ni izšel na prvo postno nedeljo, 16. 2. 1834, ko je godovala vsaj dekličina mati Julijana Primic (Keber 1996: 270), ampak šest dni pozneje na kvatarno soboto, ki se je tisto leto glede na julijanske *Rime* pokrila s praznikom Petrovega stola kot nekdanjim začetkom kmečke pomladi (Vašků 1998: 27, 30). Da je bil čas izida posebej izbran, kažeta nadaljnji dve obletnici. *Sonetni venec* namreč ni izšel le leto dni po abecedni vojni (Paternu 1976: 245), ampak v zvezi z njo tudi 25 let po izidu Kopitarjeve slovnice leta 1809 in 250 let po izidu Bohoričeve slovnice leta 1584 (Toporišič 1987: 11, 34). Za slednja govori tematično povedna razporedljivost črk akrostiha v levi obris glagolske bukve *Slovo* za rimsko vrednost CC in v desni obris glagolske bukve *Ljudje* za rimsko vrednost L:

		L		J												
		U		I				V								
		J	I	P				I	O	I	U					
		M	C					M	C		J	L				
		I		O				I	+	+	+	+	+	J		
	R			V		R								+	I	
P	+				I	P	+								+	P

Akrostih *Sonetnega venca* PRIMICOVI JULJI P sicer neposredno kaže na 18-letno deklico (Nartnik 1999/2000: 11), njegove črke pa so prerazporedljive še v krake krovnega trikotnika (Gika 1987: 55):

```

      I
     M  C
    I  L  O
   R  U  J  V
  P  J  P  I  I

```

V krake krovnega trikotnika kolikostno prerazporedljive črke imajo celo vidno oporo v cifrnem zaporedju 9 + 5 + 1 srednjega stebra magičnega kvadrata reda 3 x 3 tako (Luk'janov 1989: 49, 50), da se ta s 3-kratno navpično in 2-kratno prekotno in 3-kratno vodoravno, skratka 8-kratno možnostjo seštevka 15 vrh tega lahko nanaša na rojstvo Primoža Trubarja leta 1508:

```

    4      9      2
    3      5      7
    8      1      6

```

Zadnja črka P v akrostihu ni samo parafa 34-letnega pesnika (Nartnik 2002: 252), ampak je skladno s 3 x 14 vrsticami magistrala tudi namig na število π . *Sonetni venec* je namreč izšel 314 let po rojstvu Adama Bohoriča okrog leta 1520 (Kos 1998: 37).

Trnovski sonet kot uvodni del okvira *Sonetnega venca* mimogrede navede ljubljanske cerkve v množini in mimo nunske cerkve tudi stolnico, kjer se nahaja nagrobna plošča pičánskega škofa Martina Mannsberga Mannsdorfa s tremi griči (Marin 1970: 67, 68), ki nosijo začetnice M M M in ob trikratni ponovitvi magistrala navajajo tudi na glagolični obris kratice za napis MARIJA AVE v sklepnem delu okvira *Sonetnega venca* (Nartnik 2002: 251).

Ker je smrti škofa Martina leta 1456 sledila še smrt celjskega grofa Ulrika II (Gruden 1992: 267, 286), ki je sprožila boj Jana Vitovca, postavljen v osmi sonet in s tem v sam vrh *Sonetnega venca* (Paternu 1976: 261), ni odveč navesti 128 let, ki so minila do izida Dalmatinovega prevoda *Svetega pisma* ter Bohoričeve slovnice leta 1584. Adam Bohorič se je rodil 64 let po smrti škofa Martina in je bil ob izidu *Zimskih uric* star 64 let. Somerno štetje podanih let se tu lahko prenese na 64 skokov skakača po 64 poljih cele šahovnice, kakor jih je leta 1757 podal Leonhard Euler (Olehnik 1988: 43, 105):

```

54  49  40  35  56  47  42  33
39  36  55  48  41  34  59  46
50  53  38  57  62  45  32  43
37  12  29  52  31  58  19  60
28  51  26  63  20  61  44  5
11  64  13  30  25  6  21  18

```

14	27	2	9	16	23	4	7
1	10	15	24	3	8	17	22

Pri tem se zdi razsežnost poti po 8 x 8 poljih šahovnice počtetverjen preplet magičnega kvadrata reda 4 x 4 na bakrorezu *Melanholija I* Albrechta Dürerja (Gika 1987: 146, 147):

16	3	2	13
5	10	11	8
9	6	7	12
4	15	14	1

Na magičnem kvadratu bakroreza, ki je nastal ob smrti Dürerjeve matere 6. 7. 1514 (Drößler 1981: 222), je leto razcepljeno v dve dvomestni števili tako, da se skladata s številom 15 sonetov *Sonetnega venca* in številom 14 vrstic magistrala, na kar ravno namigne že kvartetni del prvega soneta:

Poet tvoj nov Slovincam venec vije,
Z petnajst sonetov ti tako ga spleta,
Da magistrale, pesem trikrat peta,
Vseh drugih skupaj veže harmonije.

Iz njega zvira, vanjga se spet zlije
Po versti pesem vsakega soneta,
Prihodnja v prednje koncu je začeta,
Enak je pevec vencu poezije.

Vse misli zvirajo z ljubezni ene
In kjer ponoči v spanju so zastale,
Zbude se, ko spet zarja noč prežene.

Ti si življenja mojga magistrale,
Glasil se z njega, ko ne bo več mene,
Ran mojih bo spomin in tvoje hvale.

Ob tem je še zanimivo naključje, da je magični kvadrat na Dürerjevem bakrorezu nastal šest let po rojstvu Primoža Trubarja in šest let pred rojstvom Adama Bohoriča ter ima kar 18-kratno možnost seštevka 34 (Danesi 2007: 176, 177). Mimo pojavljanja tega seštevka v vsakem stolpcu, vsaki vrstici in vsaki od prekotnic gre za seštevke števil iz štirih vogalov ($16 + 13 + 4 + 1 = 34$), štirih sredinskih števil ($10 + 11 + 6 + 7 = 34$), števil 3 in 2 zgornje vrstice in števil 15 in 14 iz nasproti stoječe spodnje vrstice ($3 + 2 + 15 + 14 = 34$), števil 5 in 9 iz najbolj levega stolpca ter števil 8 in 12 iz nasproti stoječega najbolj desnega stolpca ($5 + 9 + 8 + 12 = 34$) in števil vsakega od 2 x 2 kvadratov na vogalu ($16 + 3 + 5 + 10 = 34$, $2 + 13 + 11 + 8 = 34$, $9 + 6 + 4 + 15 = 34$, $7 + 12 + 14 + 1 = 34$). Naposled ni ravno zanemarljivo, da je 40-letni Jurij Vega leta 1794, se pravi 40 let pred izidom *Sonetnega venca* leta 1834 ter 280 let po nastanku Dürerjevega bakroreza leta 1514, izračunal 140 decimalk števila π (Beckmann 1998: 85). Z metonimijo tega izračuna je matematiko približal poeziji

podobno, kakor je julijansko navdahnjeni Prešeren z akrobatiko akrostiha poezijo približal matematiki.

Literatura

- BECKMANN, Petr, 1998: *Historie čísla π* . Praha: Academia.
- DANESI, Marcel, 2007: *Paradoks lažnivca in hanojski stolpi. Deset največjih matematičnih ugank vseh časov*. Ljubljana: DMFA.
- DRÖBLER, Rudolf, 1981: *Als die Sterne Götter waren*. Leipzig: Prisma Verlag.
- GIKA, Matila, 1987: *Filozofija i mistika broja*. Novi Sad: Književna zajednica Novog Sada.
- GRUDEN, Josip: 1992: *Zgodovina slovenskega naroda I*. Celje: Mohorjeva družba.
- KEBER, Janez, 1996: *Leksikon imen: izvor imen na Slovenskem*. Celje: Mohorjeva družba.
- KOS, Janko, 1998: *Pregled slovenskega slovstva*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- LUK'JANOV, Anatolij Evgen'jevič, 1989: *Stanovljenje filozofii na Vostoke (Drevnij Kitaj i Indija)*. Moskva: Izdatel'stvo Universiteta družby narodov.
- MARIN, Marko, 1970: Kartuzija Bistra in njen stavbno zgodovinski pomen. *Zbornik za umetnostno zgodovino. Nova vrsta*. Letnik VIII. Ljubljana: Državna založba Slovenije. 45–94.
- NARTNIK, Vlado, 1999/2000: Pripis k besedilnemu razboru Pregljeve novele Runje. *Slava* 13/1–2. 10–12.
- NARTNIK, Vlado, 2002: Simbolika števil v Kerstu per Savici. Marko Juvan (ur.): *Romantična pesnitev: ob 200. obletnici rojstva Franceta Prešerna. Obdobja* 19. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 251–257.
- OLEHNIK, Slav Nikolaevič, NESTERENKO, Jurij Valentinovič, POTAPOV, Mihail Konstantinovič, 1988: *Starinnye zanimatel'nye zadači*. Moskva: Nauka.
- PATERNU, Boris, 1976: *France Prešeren in njegovo pesniško delo I*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- PEČJAK, Gregorij, 1901: *Stoletna pratika dvajsetega stoletja 1901–2000*. Ljubljana: Katoliško tiskovno društvo.
- STRACHAN, Gordon, 1985: *Christ and the Cosmos*. Dunbar: Labarum Publications Ltd.
- TOLSTOJ, Nikita Il'jič, 1997: Vremeni magičeskij krug (po predstavenijam slavian). *Logičeskij analiz jazyka. Jazyk i vremena*. Otv. red. N. D. Arutjunova, T. E. Janko. Moskva: Indrik. 17–27.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1987: *Portreti, razgledi, presoje*. Maribor: Založba Obzorja.
- TRUBAR, Primož, 1948: Vremenski prerok. Marja Boršnik, Alfonz Gspan in Boris Merhar (ur.): *Slovensko berilo za višje razrede srednjih šol*. Ljubljana: Državna založba Slovenije. 80–81.
- VAŠKŮ, Zdeněk, 1998: *Velký pranostikon*. Praha: Academia.